

Obsah

I. Teorie vyučování českému jazyku jako věda	
1. Předmět a úkoly teorie vyučování českému jazyku	5
2. Klasifikace TVČJ; pojmenování	7
3. Vztah TVČJ k ostatním vědám	9
4. Metody zkoumání	12
5. Pojmosloví	18
II. Ontogeneze řeči dětí a mládeže	
A. Ontogeneze a fylogeneze řeči a jazyka	20
B. Ontogeneze řeči	20
AA. Vývoj řeči ve věku předškolním	21
1. Nerovnoměrnost vývoje dítěte	21
2. Periodizace vývoje řeči do 6 let	22
3. Předřečové období	24
4. Období rozvoje samostatné řeči	27
BB. Ontogeneze řeči v období prepubesce a pubescence	33
1. Zvuková stránka	34
2. Slovní zásoba	34
3. Vývoj syntaktické stránky řeči	39
III. Pojetí vyučování českému jazyku a jeho vývoj	
1. Pojetí vyučování mateřskému jazyku	47
2. Počátky vyučování českému jazyku v období předbělohorském	47
3. Pojetí formálně gramatické a „přirozená“ metoda v období „dobropísemnosti“	49
4. Pojetí logicko-gramatické	49
5. Příležitostní gramatika	50
6. G. A. Lindner	51
7. J. Mrazík a období tzv. reformy (psychologizace) jazykového vyučování	51
8. O mluvnickou metodu za I. republiky	53
9. Logické, či psychologické pojetí mluvnického vyučování	56
10. Další vývoj	57
IV. Jazyk, jazyková výchova a vzdělávání v mateřském jazyku	
1. Důležitost jazykové výchovy a vzdělávání z hlediska funkcí jazyka ve společnosti	59
2. Jazyk a myšlení	60
3. Vztah pojmů jazykových (gramatických) k logickým	62
4. Spisovný jazyk a zřetel k jeho diferenciaci ve škole	63

5. Škola a nářečí	64
6. Jazyková výchova školní a mimoškolní, záměrná a spontánní	66
2. V Pojetí a hlavní principy vyučování mateřskému jazyku	
1. Princip spojení školy se životem	69
2. Princip zřetele k věkovým zvláštnostem žáků	73
3. Princip všestranné výchovnosti	75
4. Princip integrity jazykového vyučování	81
5. Princip uvědomělosti a lingvistického přístupu	83
6. Princip přiměřené náročnosti (přiměřenosti)	86
7. Princip strukturního uspořádání učiva	89
8. Princip názornosti	91
9. Princip aktivity	95
VI. Cíl a obsah vyučování mateřskému jazyku	
A. Český jazyk jako učební předmět	
1. Charakter předmětu a jeho složky	97
2. Jeden, či dva předměty?	97
3. Český jazyk předmět základní	98
4. Projekt vzdělávání v českém jazyku	99
B. Cíl vyučování českému jazyku	
1. Klasifikace cílů jazykového vyučování	99
2. Vztah cíle a normy	100
3. Vztah cíle a úkolu	100
4. Klasifikace cílů z hlediska utváření osobnosti žáka	101
5. Cíl jazykového vyučování	101
6. Formulace cíle v osnovách	102
4. C. Učivo (obsah)	
1. Charakteristika pojmu učivo	103
2. Vyjádření učiva v osnovách	104
3. Klasifikace učiva podle závaznosti	104
a) Učivo minimální, normální a maximální	104
b) Učivo základní	106
c) Učivo doplňující a příležitostné	108
4. Učivo informativní, instrumentální a formativní	108
4. D. Charakteristika učiva z českého jazyka	
1. První etapa jazykového vyučování	110
2. Druhá etapa jazykového vyučování	113
3. Třetí etapa jazykového vyučování	116

7. Indukce a dedukce	162
--------------------------------	-----

5. VIII. Organizační formy ve vyučování českému jazyku

1. Organizační formy; třídní vyučovací hodina, cvičení a semináře českého jazyka	166
2. Strukturální články hodin českého jazyka	166
3. Typy vyučovacích hodin	167
4. Soustava hodin	168
5. Charakteristika typů vyučovacích hodin	168
6. Skupinové vyučování	171
7. Prostředky individualizace vyučování českému jazyku	173

3. IX. Metody jazykového vyučování

1. Vyučovací metoda a její vymezení	174
2. Vztah metod jazykového vyučování k jeho principům	174
3. Klasifikace metod jazykového vyučování	175
4. Popis metod užívaných v jazykovém vyučování	177

A. Metody poznávání

AA. Motivační metody	177
BB. Expoziční metody	178

1. Rozhovor	178
2. Přednáška	180
3. Vysvětlování	181
4. Vyprávění	181
5. Referát	182

CC. Metoda problémová	182
---------------------------------	-----

DD. Metoda vlastního studia

Studijní metoda	184
Programovací metoda	185

E. Názorné metody	187
-----------------------------	-----

Metody upevňování učiva z českého jazyka

Metody cvičení	188
Opisování	190
Cvičení doplňovací	191
Cvičení obměňovací	192
Cvičení problémová	193
Cvičení substituční a transformační	193
6. Cvičení modelová	194
7. Cvičení stylizační a textová	195
Domácí cvičení	198
BB. Metody jazykového rozboru	199

E. Systém učiva z českého jazyka

1. Systém učiva	118
2. Didaktický systém učiva	119
3. Postupné, cyklické a spirálové uspořádání učiva	120
4. Strukturální uspořádání učiva. Celostní přístup; všestranné rozborů jazykové	121

VII. Vyučovací proces

Úvod	122
A. Vyučování a učení v jazykovém vyučování	122
B. Jazykové vyučování jako specifická forma poznání a úloha praxe	123
C. Výsledky vyučovacího procesu v jazykovém vyučování	
1. Jazykové vědomosti	125
2. Dovednosti	126
3. Návyky	126
4. Schopnosti	127
5. Postoje	128
D. Etapizace procesu osvojování	129
E. Etapa poznávání	
AA. Úloha motivace a zájmů v jazykovém vyučování	130
BB. Pochopení a prvotní osvojování jazykového učiva	
1. Důležitost prvotního osvojování učiva	132
2. Logicko-myšlenkové operace nezbytnou podmínkou pro rozvoj poznávacích procesů.	133
3. Význam zpětné vazby v procesu učení	134
4. Vytváření představ, pojmů a osvojování pouček a pravidel	135
a) Pojem a představa	135
Znaky podstatné a nepodstatné. Variace znaků	136
Postupnost ve vytváření představ a pojmů	137
b) Termíny a jejich úloha v procesu osvojování	138
c) Poučky (pravidla) a jejich úloha v procesu osvojování. Konstrukce pouček	141
F. Etapa upevňování	
1. Upevňování a prohlubování učiva	149
2. Aplikace a instrumentalizace učiva	150
3. Systemizace učiva	150
G. Etapa opakování	151
H. Logicko-myšlenkové operace (poznávací procesy, metody, postupy)	153
1. Analýza a syntéza	154
2. Srovnávání	156
3. Abstrakce, generalizace a konkretizace	157
4. Třídění (klasifikace)	158
5. Analogie	159
6. Podřazování	161

X. Hodnocení a klasifikace

A. Úkol hodnocení a klasifikace	201
B. Metody a formy zkoušení	
1. Ústní zkoušení	203
2. Písemné zkoušení	205
3. Testy	208
C. Klasifikace	
1. Klasifikace	210
2. Příčiny neprospívání v českém jazyku	214

XI. Školní knihy

A. Typologie školních knih pro vyučování českému jazyku	222
B. Učební knihy (učebnice a cvičebnice)	223
AA. Učebnice českého jazyka	224
BB. Jazyková čítanka	234
C. Doplnkové knihy	235
D. Pomocné knihy	235
1. Pravidla českého pravopisu	235
2. Soustavná mluvnice	237
3. Slovníky	238

XII. Učební pomůcky a didaktická technika ve vyučování českému jazyku

A. Žákovské pomůcky	240
B. Demonstrační pomůcky	240
1. Vizualní pomůcky	240
2. Auditivní pomůcky	241
3. Audiovizuální pomůcky	242
4. Didaktická technika	243
C. Integrované sdělovací systémy	243
D. Pracovna českého jazyka	244

XIII. Osobnost učitele českého jazyka

1. Dvojitá odpovědnost učitele mateřského jazyka	247
2. Trojitý základ odborného vzdělání učitele českého jazyka	247
3. Nutnost dalšího vzdělávání	249
Charakter učitele českého jazyka	250

Literatura	251
Seznam zkratk	270
Obsah	271